

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ผลการใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย" นั้น ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกจากผู้ปกครอง ซึ่งใช้ชุดการฝึกเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคะแนนความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และความคิดละเอียดลออหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ตัวอย่างประชากร

เป็นนักเรียนและผู้ปกครองซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ การเลือกโรงเรียน เลือกแบบเจาะจง คือ โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีนโยบายสนับสนุนการทำวิจัยเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งมีผู้บริหารและครูในโรงเรียนเห็นความสำคัญ และให้ความร่วมมือในการทำวิจัย การเลือกเด็กนักเรียนและผู้ปกครอง คัดเลือกเด็กนักเรียนจากโรงเรียนอนุบาลหนูน้อยที่มีอายุระหว่าง 4 1/2 ถึง 6 ปี จำนวน 150 คน แล้วส่งใบสมัครเชิญผู้ปกครองของเด็กนักเรียนกลุ่มนี้เข้าร่วมโครงการ "ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" มีผู้ปกครองสมัครเข้าร่วมโครงการ 30 คน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ปกครอง ที่สมัครมาด้วยเกณฑ์ 2 ข้อ คือ มีการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีความสนใจ ยินดีสละเวลาให้ความร่วมมือในการทดลองอย่างเต็มที่

ได้ตัวอย่างประชากรผู้ปกครองที่สมัครเข้าร่วมโครงการ และผ่านเกณฑ์ 18 คน และ
เด็กนักเรียนที่มีผู้ปกครองสมัครเข้าร่วมโครงการ 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอแรนซ์
(Torrance Test of Creative Thinking Figural Form A.) ซึ่ง ดร. ตรี
รังสีนันท์ ได้แปลเป็น ภาษาไทย แบบทดสอบนี้กรมการฝึกหัดครูได้ทำการวิจัย และหาความ
เชื่อมั่นการให้คะแนน และหาความเที่ยงตรงแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้คู่มือการตรวจให้คะแนนของ
กรมการฝึกหัดครู พร้อมทั้งได้ฝึกตรวจให้คะแนนจากผู้วิจัยด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ค่าความ
เที่ยงจากงานวิจัยของ ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2532) ซึ่งได้นำแบบทดสอบนี้ไปทดสอบกับนักเรียน
สาธิต อนุบาลละออทิว และแสดงผลไว้ว่าแบบทดสอบนี้มีความเที่ยงในการนำไปใช้กับเด็กปฐมวัย

2. ชุดการฝึกเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครอง
ใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กในครอบครัว ชุดการฝึกนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1
เป็นชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง จำนวน 16 ชุด ส่วนที่ 2 เป็นคู่มือการใช้ชุดการฝึก 1 เล่ม
ทั้ง 2 ส่วนได้ผ่านการตรวจสอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน หลังจากแก้ไขแล้วนำไปตรวจสอบหา
ประสิทธิภาพ 2 ขั้นตอน คือ ให้ผู้ปกครอง ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากร 16 คน
เพื่อตรวจการสื่อความหมายและสอบความเป็นไปได้ในด้านการนำไปใช้ทั้ง 16 ชุด เมื่อผ่าน
ขั้นนี้แล้วจึงนำไปให้ผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากร ทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย
อายุ 4 1/2-6 ปี ในครอบครัวจำนวน 4 ครอบครัว ทดลองใช้ครอบครัวละ 4 ชุด รวม 16 ชุด
เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในด้านการใช้ นำชุดการฝึกไปแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้
เหมาะสมกับการใช้ของตัวอย่างประชากร

ในชุดการฝึกทั้ง 16 ชุด จะมีส่วนของแบบประเมินชุดการฝึก ซึ่งใช้ควบคู่
ไปกับชุดการฝึกแต่ละชุด

3. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับโครงการ
"ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครองประเมิน และตอบคำถามหลัง
การใช้ชุดการฝึกเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถาม
ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ "ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" และ แบบสัมภาษณ์ เพื่อ
ปรับปรุงชุดการฝึก

การดำเนินการทดลอง

หลังจากผู้วิจัยได้ตัวอย่างประชากรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ "ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" โดยแบ่งเป็น ตัวอย่างประชากรผู้ปกครอง 18 คน และตัวอย่างประชากรเด็กนักเรียน 18 คนแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

1. สอบ Pre-test ตัวอย่างประชากรเด็กนักเรียน 18 คน ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของ ทอร์แรนซ์
2. จัดประชุมเปิดโครงการ "ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการใช้ชุดการฝึกทั้ง 16 ชุด การกรอกแบบประเมินชุดการฝึก ระยะเวลาการใช้ชุดการฝึก และกำหนดนัดหมายต่าง ๆ ระหว่างการทดลองใช้ชุดการฝึก โดยจัดระยะเวลาการใช้ชุดการฝึกทั้ง 16 ชุด ให้ผู้ปกครองใช้สัปดาห์ละ 4 ชุด เป็นเวลา 4 สัปดาห์ กำหนดการใช้วันและไม่เกิน 1 ชุด
3. จัดประชุมเปิดโครงการ "ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรัก" หลังสิ้นสุดการทดลองใช้ชุดการฝึกทั้ง 16 ชุด เพื่อให้ผู้ปกครอง ประเมินโครงการฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้ลูกรักด้วยการตอบแบบประเมินและแบบสัมภาษณ์
4. รวบรวมชุดการฝึก และแบบประเมินโครงการ รวมทั้งผลงานเด็กหลังสิ้นสุดการทดลองใช้ชุดการฝึกทั้ง 16 ชุด นำมาวิเคราะห์
5. สอบ Post-test ตัวอย่างประชากรเด็กนักเรียน ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ฉบับเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ตามแต่ละด้านของตัวอย่างประชากรเด็กนักเรียน เพื่อหาพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยน้ำหนักคุณภาพจากการตอบแบบประเมินชุดการฝึกความคิดสร้างสรรค์ของผู้ปกครอง กับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อปรับปรุงชุดการฝึก ซึ่งจะปรับปรุงเมื่อมีค่าเฉลี่ยน้ำหนักคุณภาพต่ำกว่า 2

สรุปผลการวิจัย

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดแล้วคล่อง และความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการฝึกจากชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

นอกจากนี้ ชุดการฝึกชุดนี้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในทุกรายการประเมิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นชุดการฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้ปกครองใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัยในความดูแล โดยมีจุดประสงค์คือให้พื้นฐานภาคทฤษฎีอย่างง่าย และมุ่งเน้นภาคปฏิบัติสำหรับเป็นแนวทางให้พ่อแม่และผู้ปกครองสามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กได้ ตามโอกาสและความสะดวกของแต่ละครอบครัวต่อไป การวิจัยครั้งนี้หลังจากดำเนินการทดลองแล้ว สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้มีผลเป็นไปตามจุดประสงค์ ทำให้ได้ "ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง ให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย" พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ภายในชุดการฝึก (ตารางที่ 6 หน้า 95) สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในทุกรายการประเมิน กิจกรรมทุกกิจกรรมเหมาะสมกับความสามารถทางกายของเด็ก และสะดวกแก่การใช้ของผู้ปกครอง ทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ และเห็นว่าได้รับประโยชน์จากกิจกรรมมาก (ตารางที่ 16 หน้า 108) ทั้งนี้เป็นเพราะชุดการฝึกนี้สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง โดยยึดหลักการสร้างตามที่สรุปจาก "จิตวิทยาของผู้ใหญ่ในการเรียนการสอนนอกระบบ" (มงคล ทองจันทิก และคณะ, 2529) ว่า สื่อการสอน หรือเครื่องมือในการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ ตรงตามความต้องการของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดู มีรูปแบบหลากหลายเพื่อให้น่าสนใจและใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ ใช้การสื่อสารที่ง่าย สั้น และเข้าใจได้โดยเร็ว ปฏิบัติได้ในเวลาสั้น ๆ และใช้ได้ในทุกโอกาส โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา

นอกจากคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้วนั้น ชุดการฝึกนี้ยังมีลักษณะที่ทำให้ผู้ปกครอง (พ่อ แม่) สามารถใช้กับเด็กได้สะดวก เนื่องจากมีวิธีการที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้ใช้เข้าใจได้เร็ว ใช้ข้อความหรือข้อความประกอบภาพ สำหรับให้ผู้ปกครองใช้เป็นคำสั่งให้เด็กทำกิจกรรมหรือเป็นคำอธิบายกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปกครองไม่ต้องหาคำพูดเพื่อสื่อความหมายกับเด็กในกรณีที่กิจกรรมยากแก่การอธิบาย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายภายในบ้าน อีกทั้งชุดการฝึกนี้ยังเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง (พ่อ แม่) กับเด็กอีกด้วย เห็นได้จากความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ (ตารางที่ 18 หน้า 110) ว่า ชุดการฝึกนี้ทำให้ได้ใกล้ชิดกับลูกมากขึ้น

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า เวลาที่เด็กใช้ในการทำกิจกรรมและความสนุกสนานของเด็กแต่ละคนขณะทำกิจกรรมนั้น มีความแตกต่างกัน ซึ่งสาเหตุมาจากความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เพราะเด็กแต่ละคนมีช่วงความสนใจในการทำกิจกรรมแต่ละประเภทไม่เท่ากัน ทั้งนี้ยังมีความพึงพอใจต่อลักษณะกิจกรรมแต่ละอย่างแตกต่างกันอีกด้วย แต่จะเห็นว่าชุดการฝึกเพื่อให้ผู้ปกครองใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองด้านความสนุกสนานของเด็กขณะทำกิจกรรม สูงกว่าเกณฑ์ประเมินที่ตั้งไว้มาก เนื่องจากชุดการฝึกมีลักษณะกิจกรรมที่เร้าความสนใจเด็กให้ตื่นเต้น เพราะมีความผิดแผกไปจากสิ่งที่เด็กจำเจ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์หรือลักษณะกิจกรรม และมีกิจกรรมหลายประเภท เพื่อให้เกิดความหลากหลายตอบสนองกับความต้องการของเด็กแต่ละคน ที่มีความพึงพอใจกับกิจกรรมแต่ละอย่างแตกต่างกัน

2. ผลการใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะหลังจากที่ผู้ปกครองนำชุดการฝึกไปใช้ เด็กมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นในทุกด้านที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมที่จัดไว้ในชุดการฝึก มีลักษณะของกิจกรรมและอุปกรณ์เร้าความสนใจของเด็กให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ต้องการค้นคว้าหาคำตอบ เช่น อุปกรณ์ที่มีรูปทรงแตกต่างไปจากรูปทรงเลขาคณิต อุปกรณ์ที่มีผิวสัมผัสแตกต่างจากที่เด็กเคยพบ และกิจกรรมมีลักษณะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง คือ พ่อ แม่ กับเด็กให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กกับพ่อแม่ จะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนพร สมบุญธนาภา (2528) ที่พบว่า นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่เล่นกับแม่ มีความคิดสร้างสรรค์ด้าน ความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออเพิ่มขึ้น สูงกว่ากลุ่มที่เล่นเองอย่างมีลิขสิทธิ์ทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สาทินี บุโรตม (2522) ที่กล่าวว่า "ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก คือ บิดา มารดา และตรงกับคำกล่าวของเบลล์ (Bell, 1973 อ้างถึงใน บุนงา วัฒนะ และคณะ, ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กจะเพิ่มขึ้นขณะที่เด็กเฝ้าดูและรับฟังจากพ่อแม่และโอกาสในการสอนจะเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกขณะที่เล่นกัน โดยพ่อแม่สร้างสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก

3. การวิจัยที่มุ่งสร้างเครื่องมือเพื่อพัฒนาเด็กในลักษณะของชุดการฝึกนี้ เป็นที่สนใจและตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง จะเห็นได้จากการที่ผู้ปกครองติดต่อสอบถามรายละเอียดของโครงการทดลองจากผู้วิจัย โดยการมาพบปะพูดคุยด้วยตนเอง และทางโทรศัพท์ แม้ผู้ปกครองที่ไม่สามารถมาร่วมโครงการได้ก็ยิ่งแสดงความเสียดาย ที่เสียโอกาสไป เนื่องจากความจำกัดที่ตนเองไม่ว่าง หรือเด็กมีกิจกรรมอื่นในช่วงเวลาทดลอง ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการทดลองได้ จึงเหลือตัวอย่างประชากร เพียง 18 ครอบครัว ที่เข้าร่วมโครงการ

ดังนั้น ผู้ที่สนใจในการทำวิจัยลักษณะนี้จะต้องคำนึงถึง ความจำกัดด้านตัวอย่างประชากร และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้รายละเอียดของโครงการทดลอง ซึ่งมีผลให้ผู้ปกครองสามารถตัดสินใจได้ทันที ในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

4. ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ และคิดว่าได้รับประโยชน์จากโครงการมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประโยชน์ในด้านการได้แนวทาง ในการสอน การเล่น และการทำกิจกรรมร่วมกับลูก ซึ่งตรงกับความต้องการของผู้ปกครองเมื่อสมัครเข้าร่วมโครงการ (จากตารางที่ 15 ถึง 18 หน้า 107 ถึงหน้า 110) และชุดการฝึกที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ใช้ได้ จะจูงใจให้ผู้ใช้แนะนำแนวทางนั้นมาปฏิบัติอีก เห็นได้จากผู้ปกครองมีความคิดที่จะนำกิจกรรมในชุดการฝึกไปใช้กับลูกคนถัดไป และนำแนวทางปฏิบัติในชุดการฝึกไปปรับใช้กับกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน

การที่ชุดการฝึกสามารถสร้างความพึงพอใจและทำให้เกิดความคิดที่จะนำไปใช้ต่อไปนี้ อาจเป็นเพราะชุดการฝึกทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีวิธีการที่จะพูดและปฏิบัติกับเด็กเป็นขั้นตอนชัดเจน ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก หรือมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ/สังเกตการณ์ขณะที่เด็กทำกิจกรรม ทำให้เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ จากการเสริมแรงซึ่งกันและกันนี้ ทำให้เกิดความต้องการที่จะทำกิจกรรมนั้นซ้ำ หรือนำวิธีการที่ได้จากชุดการฝึกไปปรับใช้ได้ เนื่องจากเคยมีประสบการณ์มาแล้ว ทั้งผู้ปกครองและเด็ก

5. การจัดการทดลองกับผู้ปกครอง โดยไม่มีการประเมินความรู้ แต่ใช้แรงจูงใจด้วยการเน้นให้เห็นคุณค่า และประโยชน์ที่ผู้ปกครองจะได้รับจากการทดลอง แล้วใช้ข้อตกลงต่าง ๆ เป็นตัวควบคุมแทนนั้น มีผลดีกับการทดลองมาก เพราะผู้ปกครองปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคาดหวังในประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการปฏิบัติตามข้อตกลง เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมีแนวโน้มที่จะ

กระทำตามมากกว่าแรงจูงใจในลักษณะอื่น โดยเฉพาะความรู้สึกลดศักยภาพในสภาพที่ไม่มี การประเมินใด ๆ

6. แหล่งความรู้ที่ผู้ปกครองได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์สูงสุด คือ หนังสือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือเป็นสื่อที่แพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบัน ผู้ปกครองสามารถเลือกเฉพาะเรื่องที่ต้องการความรู้ได้จากหนังสือด้วยตนเอง แต่อาจมีข้อจำกัดด้านราคาของหนังสือ เพราะหนังสือประเภทนี้จะมีราคาค่อนข้างสูง และมักจะแปลมาจากหนังสือซึ่งเป็นภาษาต่างประเทศ จึงทำให้ภาษาที่ใช้ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้ปกครอง

7. เวลาที่ผู้ปกครองใช้เล่น หรือทำกิจกรรมร่วมกับลูกมี 2 ช่วงเวลา คือ ก่อนนอน ของทุกวัน และวันเสาร์อาทิตย์ทั้งวัน (จากตารางที่ 12 หน้า 104) ระยะเวลาดังกล่าวน่าจะเป็นเวลาที่เหมาะสมกับการจัดรายการ ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และเด็กไปพร้อม ๆ กัน เพราะเป็นช่วงเวลาที่ผู้ปกครองสามารถจะให้ความรู้แก่เด็กได้ด้วยการตอบคำถาม หรือการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก

8. จากการสังเกตของผู้ปกครองพบว่า เด็กพึงพอใจที่จะทำกิจกรรมที่เด็กเห็นแล้วสามารถทำได้เองทันที โดยผู้ปกครองไม่ต้องอธิบาย หรือเป็นกิจกรรมที่มีความน่าสนใจด้วย ลักษณะกิจกรรมที่แปลกแตกต่างจากที่เด็กเคยพบ/มีภาพ/สี น่าสนใจ

สาเหตุเป็นเพราะ ธรรมชาติของเด็กวัยนี้ ชอบที่จะประสบความสำเร็จ และสนใจกิจกรรมที่แปลก มีภาพ/สี สวย น่าสนใจ

ดังนั้นผู้ที่สร้างสื่อให้แก่เด็ก ควรจะคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กในด้านนี้ ก่อนการวางแผนสร้างสื่อทุกครั้ง

9. ในขณะที่ผู้ปกครองนำชุดการฝึกไปใช้ พบว่าพี่หรือน้องของเด็กในโครงการทดลอง มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะชุดการฝึกมีลักษณะที่ดึงดูดความสนใจของเด็กประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งธรรมชาติของเด็กส่วนใหญ่ ต้องการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ

10. จากข้อสังเกตของผู้วิจัย พบว่า วุฒิทางการศึกษาของผู้ปกครองมีผลต่อความสนใจในการส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในครอบครัว ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีวุฒิระดับปริญญาตรีขึ้นไป โดยเฉพาะผู้สมัครที่เป็นบิดา ไม่มีผู้ใดมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเลย แต่อย่างไรก็ตามในโครงการก็มีผู้สมัครที่เป็นมารดา มากกว่าบิดา

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษามีผลต่อความตระหนักถึงการส่งเสริมพัฒนาการให้ แก่เด็กในครอบครัว ดังนั้นบุคคลที่เป็นพ่อแม่และผู้ปกครอง จึงควรได้รับการศึกษาที่มากพอ และ พบว่าบทบาทของพ่อในครอบครัวที่มีการศึกษาสูง จะสนใจส่งเสริมลูก และตระหนักถึงหน้าที่ ของตน ขณะที่พ่อที่มีการศึกษาต่ำยังยึดอยู่กับค่านิยมเดิม ที่มุ่งให้แม่มีบทบาทมากในด้านการดูแล อบรมลูก หรืออีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะในปัจจุบันผู้หญิงทำงานนอกบ้านร่วมกับหน้าที่ภายใน บ้าน ผู้ชายจึงมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการช่วยอบรมเลี้ยงดูลูก เพราะมีความตระหนักถึงหน้าที่ของตน และสภาพความจำเป็นบังคับ

11. จากการสังเกตของผู้วิจัยขณะดำเนินการทดลอง พบว่า ผู้ปกครอง ต้องการ ได้รับคำแนะนำด้านวิธีอบรมเลี้ยงดูและการให้ความรู้แก่เด็กในการความดูแล เห็นได้จากการ ที่ผู้ปกครองสอบถามผู้วิจัยด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ในเรื่องนี้ นอกเหนือจากการสอบถาม เรื่องเกี่ยวกับการใช้ชุดการฝึก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่เพียงพอกับความต้องการ ของผู้ปกครอง และไม่สอดคล้องกับลักษณะนิสัย เช่น ผู้ปกครองไม่มีนิสัยในการอ่าน แม้จะมี หนังสือที่ให้ความรู้ยามากก็ตาม ทำให้ขาดความรู้ที่ควรจะได้รับทั้ง ๆ ที่มีแหล่งความรู้

อีกประการหนึ่งคนไทย มีนิสัยสนใจเรื่องที่ใกล้ตัว ไม่ตระหนักถึงการเตรียมตัว เป็นพ่อแม่ จะเริ่มสนใจก็ต่อเมื่อมีลูกแล้วทำให้การแสวงหาข้อมูลไม่ทันต่อการให้ และ ประกอบกับผู้ปกครองไทยส่วนใหญ่นิยมการปรึกษาหารือกับผู้มีความรู้ในด้านนี้มากกว่าที่จะแสวงหา ความรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ จากในอดีตครอบครัวไทยมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ สามารถ ปรึกษากฎาติผู้ใหญ่ในครอบครัวได้ แต่ในปัจจุบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงเป็นหน่วยเล็ก พ่อแม่จึง ขาดที่พึ่งในการปรึกษา

ทางแก้ไข 1. จัดศูนย์บริการแนะแนวทางให้คำปรึกษา

2. มีการส่งเสริมให้คนพัฒนานิสัยในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

12. จากการสังเกตผลงานของเด็ก ผู้วิจัยพบว่า

12.1 ผลงานของเด็ก แม้จะสร้างงานจากสิ่งเร้าอย่างเดียวกัน เด็กจะ สร้างงานออกมาได้ หลายลักษณะแตกต่างกันตามความคิดของเด็กแต่ละคน

ชุดการฝึกนี้จึงมีประโยชน์ นอกเหนือจากการพัฒนาเด็กให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ได้แล้วยังสะท้อนให้ผู้ปกครองเห็นถึงบุคลิกภาพของเด็กว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น

มีความพยายาม มีความละเอียดรอบคอบ ฯลฯ ทำให้ผู้ปกครองสามารถประเมินลักษณะนิสัยของเด็กได้ว่า เด็กมีนิสัยอย่างไร ควรส่งเสริมหรือแก้ไขในข้อใดบ้าง

12.2 จากชุดการฝึกเด็กจะสร้างสรรค์ผลงานอย่างไม่มีขอบเขต ทั้งในด้านลักษณะผลงานและปริมาณของผลงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จากการอบรมเลี้ยงดู ความเป็นอยู่และอุปนิสัยส่วนตัวของเด็กซึ่งเกิดจากความสนใจ ความถนัด ประกอบกับประสบการณ์ที่เด็กได้รับมา งานส่วนใหญ่ของเด็กจึงเป็นภาพสัตว์ สิ่งของรอบตัว อาหาร ธรรมชาติ มนุษย์และสัตว์ในจินตนาการ รวมทั้งสิ่งที่เด็กเห็นจากสื่อต่าง ๆ เช่น หิมะ สงครามอิรักอิหร่าน อวกาศ ฯลฯ ดังนั้น สื่อที่สัมผัสกับเด็กจึงมีอิทธิพลต่อความคิด จินตนาการ และการสร้างงานของเขา ถ้าเด็กได้รับการกระตุ้นด้วยการจัดสื่อ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้ เด็กก็จะขยายขอบเขตของความคิดได้มากขึ้น

13. จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในชุดการฝึก ที่สร้างขึ้นจากการผสมผสานกิจกรรมทางภาษา ศิลปะ และการเล่นเข้าด้วยกัน เช่น เริ่มต้นด้วยกิจกรรมทางภาษานำไปสู่การสร้างสรรค์งานทางศิลปะ/การเล่น กิจกรรมการเล่นนำไปสู่การสร้างสรรค์งานทางภาษา/ศิลปะ หรือ กิจกรรมทางศิลปะ นำไปสู่การสร้างสรรค์ทางภาษา/การเล่น มีความเหมาะสมกับเด็ก จากความหลากหลายของกิจกรรม มีทั้งกิจกรรมที่เด็กชอบและไม่ชอบ แต่เด็กก็สามารถผลิตผลงานสร้างสรรค์ได้มากมายหลายรูปแบบ เพราะในชีวิตจริงของเด็กนั้น เด็กไม่ได้ทำกิจกรรมเพียงอย่างเดียวใดอย่างหนึ่งตลอดเวลา เด็กจะทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมายหลายอย่างตามความสนใจของแต่ละคน อีกประการหนึ่งตามธรรมชาติของเด็ก เขามีช่วงความสนใจสั้นและจะเปลี่ยนความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ การสร้างสื่อที่เหมาะสมกับเด็กจึงควรคำนึงถึงธรรมชาติในด้านนี้ ไม่ใช่สื่อที่เน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว

14. การทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความชื่นชมในน้ำใจของผู้ปกครอง เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ มีผู้ปกครองที่ไม่ประสงค์ออกนาม 5 ท่าน เห็นใจ มอบทุนในการวิจัยให้ท่านละ 500 บาท รวมทั้งสิ้น 2,500 บาท และอีกประการหนึ่งคือ ผู้ปกครองแสดงความจำนงที่จะร่วมมือในการทำวิจัยลักษณะนี้อีก ถ้าจะมีผู้จัดขึ้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง

15. ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
มีลักษณะสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ชุดการฝึกชุดนี้ เกิดจากการคิดริเริ่มสร้างขึ้นเพื่อใช้อบรมผู้ปกครองให้
เกิดผลในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำมาก่อน
2. กิจกรรมที่จัดไว้ในชุดการฝึก มีลักษณะหลากหลายและบูรณาการเพื่อพัฒนา
เด็ก ทั้งทางด้าน ร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม และสังคม
3. ลักษณะของกิจกรรมในชุดการฝึก ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง
กับเด็กให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น คุณลักษณะข้อนี้มีความสำคัญมาก เพราะทำให้บุคคลในครอบครัวมี
ความรัก ความเข้าใจกัน เมื่อร่วมทำกิจกรรมในชุดการฝึกอย่างสนุกสนาน
4. ลักษณะของกิจกรรมและอุปกรณ์ ได้รับความสนใจของเด็กให้เกิดความ
อยากรู้อยากเห็น ต้องการค้นคว้าหาคำตอบ เช่น อุปกรณ์ที่มีรูปทรงแตกต่างไปจากรูปทรง
เรขาคณิต อุปกรณ์ที่มีผิวสัมผัสแตกต่างจากที่เคยพบ เป็นต้น
5. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้จัดกิจกรรม เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายจากสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน
บางอย่างเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งเด็กใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นหากจะนำชุดการฝึกไปใช้
สำหรับผู้ปกครองในชนบทก็สามารถปรับปรุงได้ง่ายไม่สิ้นเปลือง

ลักษณะสำคัญดังกล่าว คือ ลักษณะที่ผู้สนใจจะพัฒนาเครื่องมือในการให้ความรู้แก่
ผู้ปกครองและเด็ก ควรคำนึงถึง เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างหรือใช้ชุดการฝึก

1. การสร้างจะต้องคำนึงถึง ผู้ปกครองและเด็กซึ่งเป็นผู้ใช้ร่วมกันเป็นหลัก
ในด้านผู้ปกครองควรเลือกเนื้อหาให้ตรงกับเรื่องที่ต้องการใช้ สื่อด้วยภาษาที่ง่ายสั้น ทำให้ผู้ใช้
เข้าใจวิธีใช้ได้เร็ว ส่วนในด้านของเด็กการสร้างควรคำนึงถึงวัย และพัฒนาการของเด็กเป็น
หลักในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมให้แก่เด็ก มีจุดเน้นว่ากิจกรรมสำหรับเด็ก
ควรเป็นกิจกรรมที่สะดวก สามารถปฏิบัติร่วมกันได้ ทั้งผู้ปกครองและเด็ก ในสภาพความจำกัด
ของครอบครัว

2. การให้ผู้ปกครองประเมินการใช้ชุดการฝึก ควรใช้มาตราส่วนประมาณค่าเพียง 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย มาใช้ในการประเมินชุดการฝึก จะทำให้ง่าย และสะดวกกับการประเมินของผู้ปกครอง

3. ก่อนการเลือกตัวอย่างประชากร ควรจัดระบบงาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ เตรียมอุปกรณ์และสื่อให้พร้อม จัดประชาสัมพันธ์แจ้งรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง แล้วจึงรับสมัครตัวอย่างประชากร จะทำให้การดำเนินงานสะดวก และมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปกครองสามารถตัดสินใจได้จากข้อมูลทั้งหมด ก่อนการเข้าร่วมการทดลอง

4. ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครอง ใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นชุดการฝึกที่ครูและผู้ดูแลเด็กสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมให้แก่เด็กในชั้นเรียนได้ โดยการศึกษาจากคู่มือการใช้ชุดการฝึก แล้วจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบการฝึกให้ครบตามจำนวนเด็กในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการให้ความรู้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครอง

1. ด้านสื่อ ในการให้ความรู้แก่พ่อแม่และผู้ปกครอง มีข้อเสนอแนะดังนี้
  - 1.1 หนังสือควรเป็นหนังสือแนะนำวิธีการให้ผู้ปกครอง ปฏิบัติกับเด็กได้โดยตรง ไม่ควรมีศัพท์ทางวิชาการที่เข้าใจได้ยาก หรือมีข้อความที่ต้องการให้ความรู้ยาวเกินไป ควรแบ่งเนื้อหา ให้สั้น ง่าย มีวิธีการปฏิบัติที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
  - 1.2 ควรจัดให้มีรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ เพื่อตอบคำถามโดยตรงแก่ผู้ปกครองทั้งทางจดหมายและ โทรศัพท์
2. เวลาในการจัดบริการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ควรเป็นช่วงก่อนนอน หรือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ปกครองจะมีเวลาอยู่ร่วมกับเด็ก และสามารถให้ความรู้แก่เด็ก ด้วยการตอบคำถาม และทำกิจกรรมร่วมกับเด็กได้
3. ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองพัฒนานิสัยในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น นิสัยรักการอ่าน การติดตามข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ ฯลฯ

4. ควรส่งเสริมให้คนในสังคมตระหนักถึงการเตรียมตัวเพื่อเป็นพ่อแม่ที่มีคุณภาพ ตั้งแต่ก่อนจะมีครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1. กิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ควรจัดหลาย ๆ อย่างผสมผสานกัน ให้มีความหลากหลาย จะดีกว่าการใช้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพียงอย่างเดียว

2. พ่อแม่ และผู้ปกครองเป็นผู้มีอิทธิพลมากในการสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก โดยเฉพาะการมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้น หรือเร้าความสนใจของเด็ก

ดังนั้น พ่อแม่ และผู้ปกครอง ควรตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง ในการช่วยเหลือเด็กในความดูแล อย่างถูกวิธีด้วยการหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย